

“Ook een rivier begint met de eerste druppel...”

Update Afstemmingsdocument
“Ernstige lees- en/of spellingproblemen en/of dyslexie”
Onderwijs aan leerlingen van 4 tot 18 jaar op Walcheren
juni 2011

Inleiding

Leraren en directies van de scholen die participeren in de samenwerkingsverbanden voor Primair en Voortgezet Onderwijs, PO en VO, op Walcheren, hebben in 2004 de behoefte uitgesproken om de begeleiding van kinderen met ernstige lees- en/of spellingproblemen en/of dyslexie onderling af te stemmen.

Vanuit deze behoefte heeft tussen de verschillende partijen overleg plaatsgevonden en is er gewerkt aan een document waarin afspraken met betrekking tot inhoud en organisatie van de afstemming tussen PO en VO zijn vastgelegd. Zo ontstaat een integrale aanpak voor 4- tot 18-jarigen.

In dit document is onze visie geformuleerd en wordt beschreven wat op de scholen moet gebeuren om de integrale aanpak te realiseren. Het gaat om:

- De organisatie. Over dossiervorming en overdracht van PO naar VO.
- De inhoud. De definitie van dyslexie, de status van de dyslexieverklaring en de wijze waarop binnen de scholen wordt omgegaan met kinderen met ernstige lees- en spellingproblemen.

Waar in dit document zonder nadere specificatie wordt gesproken van "het Protocol" of "de Protocollen" verwijst dit naar:

- Protocol "Leesproblemen en Dyslexie" voor de groepen 1 en 2, 3, 4, 5 t/m 8 en SBO + werkdocumenten. Wentink en Verhoeven, Expertisecentrum Nederlands, 2010, 2011.
- Protocol "Dyslexie Voortgezet Onderwijs". Henneman, Kleijnen en Smits, KPC, 2004.

Dit document dient als leidraad voor de scholen binnen de Walcherse samenwerkingsverbanden PO en VO en heeft een bindend karakter.

Onze visie...

Zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs op Walcheren gaat op een professionele wijze om met leerlingen waarbij sprake is van ernstige lees-en/of spellingproblemen en/of dyslexie. Dit betekent dat deze leerlingen niet worden afgerekend op hun "handicap". Dit is geen gunst maar een recht.

Dit houdt in dat voor die leerlingen een doorgaande lijn bestaat wat betreft de aanpak (compenseren, dispensereren) en behandeling (remediëring). Deze doorgaande lijn voor 4- tot 18-jarigen is beschreven in de Protocollen, die als leidraad zijn genomen voor dit afstemmingsdocument. Door middel van dit afstemmingsdocument is de begeleiding van leerlingen met ernstige lees- en/of spellingproblemen en/of dyslexie bij de overstap van PO naar VO transparant en gewaarborgd.

Voor leerlingen waar in het PO is komen vast te staan dat er sprake is van **ernstige lees- en/of spellingproblemen** en/of **dyslexie**, wordt een dossier samengesteld met daarin een aantal nader omschreven documenten. Dit dossier wordt overgedragen aan het VO en middels een mondelinge toelichting voorzien van onderbouwende gegevens. Voordat de leerling de overstap maakt naar het VO is voor alle partijen (PO/VO-scholen, ouders en leerling) bekend op welke wijze door het VO maatregelen genomen worden.

In geval van een dyslexieverklaring, worden daarin onderscheiden een onderkende, verklarende en indicerende diagnose. Uitgegaan wordt van de definitie zoals die door de Stichting Dyslexie Nederland wordt gehanteerd:

"Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau."

De dyslexieverklaring is onbeperkt geldig en geeft als zodanig de daaraan gerelateerde rechten. De handelingsgerichte adviezen zijn echter aan verandering onderhevig en zullen bij het verlaten van de basisschool en in de loop van het VO bijgesteld moeten worden.

Het VO heeft op basis van het protocol beschreven op welke wijze compenserende, dispenserende en remediërende maatregelen gerealiseerd worden.

De overdracht...

Om de doorgaande aanpak te realiseren is een **goede** overdracht van gegevens van PO naar VO noodzakelijk.

Met betrekking tot de overdracht van gegevens worden twee groepen leerlingen onderscheiden.

Er is een dossier beschikbaar dat bestaat uit de volgende onderdelen:

GROEP 1: MET DYSLEXIEVERKLARING:

- Onderwijskundig rapport met uitslag onafhankelijke test of toets.
- Dyslexieverklaring, conform de eerdere beschrijving, met vermelding datum van afgifte.
- De bij de dyslexieverklaring behorende onderzoeksverslagen.
- Leervorderingen en resultaten van groep 7 en 8.
- Adviezen vanuit het PO voor verdere begeleiding in het VO; deze worden als zeer belangrijk gezien.

Ouders geven voor het verstrekken van de gegevens schriftelijke toestemming.

GROEP 2: ERNSTIGE LEES- EN/OF SPELLINGPROBLEMEN:

- Onderwijskundig rapport met uitslag onafhankelijke test of toets.
- Onderzoeksverslagen.
- Een overzicht van de ontwikkeling en interventies in de leesontwikkeling (zie bijlage 2 van het Protocol "Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8")
 - de meest recente leervorderingen en resultaten;
 - de geboden ondersteuning, interventies en effecten;
 - de leesontwikkeling door de jaren heen;
 - de effecten van de ervaren lees- en/of spellingproblemen op andere leer- en ontwikkelingsgebieden.
- Adviezen vanuit het PO voor verdere begeleiding in het VO.

Ouders geven voor het verstrekken van de gegevens schriftelijke toestemming.

Werkwijze

Aanmelding:

- De ouders/verzorgers melden hun kind aan bij de school voor VO vóór 1 april.
- De school voor PO levert vóór 1 april het Onderwijskundig Rapport met uitslag onafhankelijke test of toets in.
- Indien aangegeven dat de bijlage "Lees- en/of spellingproblemen" wordt ingevuld, levert school voor PO vóór 1 mei de rest van het dossier in.

Overdracht:

- De school voor VO screent het dossier.
- De school voor VO organiseert, in de periode mei-september, een overleg met de aanleverende basisschool.

Doel van het overleg:

- Zicht krijgen op aard en ernst van de ervaren lees- en of spellingproblematiek.
- Zicht krijgen op de interventies die hebben plaatsgevonden en de effecten daarvan.
- Zicht krijgen op gewenste interventies en facilitering in voortgezet onderwijs.
- Richtlijnen ten behoeve van handelingsplan.

Na de overdracht:

- De school voor VO neemt waar nodig aanvullende testen af (eerste trimester).
- De school voor VO stelt een handelingsplan op.
- De school voor VO zorgt voor een mondelinge terugkoppeling naar het PO.

Onderzoek bij ernstige lees- en/of spellingproblemen

Om begeleiding van leerlingen goed af te kunnen stemmen op de instructie- en Ondersteuningsbehoeften is het nodig om ernstige lees- en/of spellingproblemen en/of dyslexie te signaleren en te diagnosticeren.

Bij dyslexie is sprake van een duidelijke *achterstand* van de lees- en/of spellingvaardigheid, in vergelijking met leeftijd en omstandigheden en ondanks *adequate instructie en oefening* blijven de problemen bestaan. Dit uit zich in een gebrek aan *tempo en/of nauwkeurigheid*. Er is sprake van een *hardnekkig* probleem. De kindgebonden factoren zijn dus relatief *onafhankelijk* van de omgevingsfactoren.

Zoals in onze visie beschreven gebruiken wij de definitie die door de Stichting Dyslexie Nederland wordt gehanteerd. Ook in situaties van ernstige lees- en/of spellingproblemen is een afgestemd onderwijsaanbod, in zowel het PO als het VO, wenselijk.

Naarmate de problemen langer blijven voortbestaan zullen de belemmeringen groter worden. Deze kunnen zich op meerdere ontwikkelingsgebieden manifesteren. Hierbij valt te denken aan de sociaal-emotionele en persoonlijkheidsontwikkeling. Op grond hiervan is vroegtijdige onderkenning noodzakelijk.

Een diagnostisch onderzoek naar dyslexie dient te worden uitgevoerd door een kinder-, jeugdpsycholoog en/of orthopedagoog met een erkende bekwaamheidsregistratie in de psychodiagnostiek.

In een dyslexieonderzoek zijn drie niveaus te onderscheiden, te weten:

- onderkende diagnose;
- verklarende diagnose;
- indicerende diagnose.

Na de diagnose is een vorm van behandeling noodzakelijk die aanvullend is op de behandeling die reeds plaatsvond.

Voor de onderkende diagnose zijn gegevens van de school van groot belang. De school levert testresultaten, observaties, vragenlijsten, handelingsplannen en evaluaties aan de diagnosticus. Op grond hiervan kan de onderkende diagnose "dyslexie" gesteld worden.

De diagnosticus komt, eventueel door nader psychodiagnostisch en/of persoonlijkheidsonderzoek, naar een samenhangend beeld van verklarende factoren.

Het derde niveau is bedoeld om te komen tot richtlijnen voor een optimale aanpak, die aanvullend kunnen zijn op de reeds uitgevoerde activiteiten.

De dyslexieverklaring

In de dyslexieverklaring zijn de drie niveaus (onderkennende, verklarende en indicerende diagnose) opgenomen.

De dyslexieverklaring geeft recht op alle hulpmiddelen en ondersteuning (compenserend, remediërend en dispenserend) die zijn beschreven in de indicerende diagnose, voor zover deze realiseerbaar zijn binnen de school voor PO of VO.

In het VO heeft de leerling recht op faciliteiten.

Zo kunnen de volgende maatregelen voorkomen:

- verlenging van de proefwerk- en examentijd (maximaal 30 minuten);
- vergroting van de opgave ("grootschrift");
- auditieve ondersteuning;
- ICT-ondersteuning.

Deze faciliteiten kunnen reeds in een vroeg stadium gerealiseerd worden.

Een dyslexieverklaring verloopt niet. De handelingsgerichte adviezen, als onderdeel van de indicerende diagnose, kunnen aan verandering onderhevig zijn. Zodoende kunnen deze dus in een later stadium bijgesteld moeten worden.

Afspraken:

- In het PO en het VO op Walcheren worden de Protocollen gevolgd.
- Als in het PO in de procedure van signalering, diagnose en begeleiding bij een leerling een duidelijke indicatie van dyslexie wordt geconstateerd, kan besloten worden tot een gericht onderzoek door een daartoe bevoegde deskundige.*
- Als in het PO een voor dyslexie geïndiceerde leerling niet nader is onderzocht, wordt de leerling, mits met volledig dossier, voorlopig beschouwd dyslectisch te zijn. Hij krijgt een voorlopige faciliteitenkaart met een geldigheid van hoogstens een jaar, onder voorwaarde dat een gericht onderzoek als bedoeld in het vorige punt wordt gestart. Als een leerling niet dyslectisch blijkt te zijn, vervalt de faciliteitenkaart.
- Faciliteiten bij het afleggen van het examen in het VO worden slechts verleend op basis van een officiële dyslexieverklaring en dienen expliciet vermeld te zijn in de handelingsgerichte adviezen voor de schoolloopbaan bij de verklaring (zie artikel 55; Eindexamenbesluit vwo-havo-mavo-vbo). De aanvraag voor het afgeven van de dyslexieverklaring blijft primair de verantwoordelijkheid van de ouders/verzorgers.

* Diagnose en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie is voor bepaalde leeftijden opgenomen in het basispakket van de zorgverzekering. De vergoedingsregeling geldt in het primair en het speciaal onderwijs voor leerlingen van 7 jaar en ouder. De regeling wordt gefaseerd ingevoerd. Zo geldt hij in 2011 voor kinderen van 7 t/m 10 jaar; in 2012 voor 7 t/m 11 jaar en in 2013 voor 7 jaar en ouder.

In het kort en aandachtspunten...

Bij het gebruik van het Protocol worden leerlingen al in een vroeg stadium gesignaleerd.

In het **Primair Onderwijs** worden na de signalering de volgende acties ondernomen:

- Interventies conform het Protocol.
- Alle interventies worden vastgelegd in handelingsplannen.
- Alle interventies worden met ouders/verzorgers besproken.

- Er wordt een overzichtelijk dossier aangelegd. Dit bestaat minimaal uit:
 - Onderwijskundig rapport met uitslag onafhankelijke test of toets.
 - Onderzoeksverslagen.
 - Indien aanwezig: dyslexieverklaring, conform de eerdere beschrijving, met vermelding datum van afgifte.
 - Leervorderingen/resultaten groep 7 en 8.

Indien er geen dyslexieverklaring is:

- Een overzicht van de ontwikkeling en interventies in de leesontwikkeling (zie bijlage 2 van het Protocol "Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8")
- de meest recente leervorderingen en resultaten.
- de geboden ondersteuning, interventies en effecten.
- de leesontwikkeling door de jaren heen.
- de effecten van de ervaren lees- en/of spellingproblemen op andere leer- en ontwikkelingsgebieden.

- Adviezen vanuit het PO voor verdere begeleiding in het VO.
- Het dossier wordt bewaard conform de wettelijke kaders.
- Voor een leerling waarvan ernstig wordt vermoed dat er sprake is van dyslexie kan een dyslexieonderzoek worden aangevraagd.
- Goede voorlichting aan en communicatie met ouders/verzorgers en leerling.
- Overdracht van gegevens aan het VO, schriftelijk en mondeling.

In het **Voortgezet Onderwijs** worden de volgende acties ondernomen:

- Interventies conform het Protocol.
- De rechten en plichten (compensatie, dispensatie en remediëring) van de leerling worden vastgelegd en besproken met ouders/verzorgers en leerling.

- Er wordt een overzichtelijk dossier aangelegd. Dit bestaat minimaal uit:
 - Algemene gegevens.
 - Toetsgegevens die betrekking hebben op lezen en/of spelling.
 - Onderzoeksgegevens.
 - Handelingsplannen.
 - Beschrijving van effecten van interventies.

- Het beschrijven van de wijze waarop de leerling de leraar kan houden aan de toegekende rechten en omgekeerd.
- Signaleren van leerlingen die niet opgevallen zijn in het PO als zijnde problematische lezers en/of spellers.
- Goede voorlichting aan en communicatie met ouders/verzorgers en leerling.
- In situaties van ernstige lees- en/of spellingproblemen afstemming van het onderwijsaanbod op de specifieke instructie- en ondersteuningsbehoeften.
- Als een leerling niet beschikt over een dyslexieverklaring kan op aanvraag van de ouders/verzorgers alsnog besloten worden tot een dyslexieonderzoek.